

დიზაინ-განათლების კონცეფციის საკითხი პოსტსაბჭოთა საქართველოში

Abstract

The present article gives analysis of forming and development of the education in the field of teaching clothing design. The study represents the first attempt theoretical conceptualization of clothing design education in the post-Soviet Georgia. There is no universally accepted methodology in developed of teaching clothing design. This fact relieves from any imposed methodological constraints and provides us with the opportunity to determine own path of interpretation

საკვანძო სიტყვები : პოსტსაბჭოთა საქართველო, ტანსაცმლის დიზაინი, დიზაინერული განათლების კონცეფცია.

შესავალი

ბოლო ათწლეულებში განვითარებულ ქვეყნებში დიზაინი სოციალურ-კულტურულ მოვლენად იქცა და ერთ-ერთ ყველაზე განვითარებად პროფესიას წარმოადგენს (Thoring, 2011). როგორც ხელოვნების სახეობა, დიზაინი ერთიან ფენომენს არ წარმოადგენს. შინაგანად ის წინააღმდეგობრივია, მოზაიკური, აქვს დინამიკურად განვითარებადი და სოციალურად მოთხოვნადი მიმართულებები. დღეს, გარდა ინდუსტრიული (სამრეწველო), ლანდშაფტის, არქიტექტურულ-გრაფიკული და ა.შ. დიზაინისა, საუბრობენ ტანსაცმლის დიზაინზეც, რომელიც ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარულია და ჭეშმარიტ შოუ-ბიზნესის დონემდეა ამაღლებული. ახალი პროფესია ძალზე მოთხოვნადია ბიზნესის სამყაროში და ერთ-ერთი ყველაზე პრესტიჟულია საზოგადოებაში.

ტანსაცმლის დიზაინი უმეტესად სამრეწველო კოლექციების პროექტირებას წარმოადგენს. ჩვენს ქვეყანაში ბოლო დრომდე ამ პროფესიის წარმომადგენელი ცნობილი იყო როგორც მოდელიერი (სერიული წარმოებისთვის ტანსაცმლის მოდელების დამზადების სპეციალისტი). ახლა ამ სფეროს სპეციალისტს ტანსაცმლის დიზაინერს უწოდებენ. საჭიროა განასხვავოთ ტანსაცმლის დიზაინი მოდელიერებისაგან. ტანსაცმლის მოდელიერების მიზნებია: კარგი ფორმის შექმნა, ფიგურაზე კარგად მოთავსება, დროის შესაბამისობა. ტანსაცმლის

დიზაინის მიზანია არა კონკრეტული დავალებების შესრულება, არამედ ზოგადი პრობლემების მოგვარება. ტანსაცმლის დიზაინერის პროფესიულ მოვალეობებში შედის სტილის შემუშავება და ბაზრის კვლევა; იგი ახალი ტენდენციების მომასწავებელია; ქმნის ტანსაცმლისა და მოდური აქსესუარების კოლექციებს; პასუხისმგებელია კრეატიულობაზე, ტექნოლოგიებზე, ინფორმაციულ მხარდაჭერასა და ტრენდებზე.

ევროპაში თანამედროვე მოდის ინდუსტრიის სპეციალობების რეესტრები რამდენიმე ათეული სახელწოდების ნივთს მოიცავს. მაგალითად, ტრადიციულად, კოლექციით, მისი წარდგენითა და სარეკლამო კამპანიით დიზაინერის თანაშემწეებთან ჯგუფი იყო დაკავებული. ახლა სამრეწველო ტანსაცმლის კოლექციის შექმნაზე, მის წინ წაწევასა და რეალიზაციაზე

სხვადასხვა შემოქმედებითი პროფესიის სპეციალისტები მუშაობენ: კონცეპტუალური სტილისტი, ტანსაცმლის სტილისტი, კოლექციის დირექტორი, დეკორატორ-მერჩნდაიზერი, web-დიზაინერი, პრინტების დიზაინერი, კონფექციონისტი და ა.შ. მათ შორის ურთიერთობამ დაკარგა იერარქიული ხასიათი. სტილიზმი გამოეყო ცალკეულ სტრუქტურად და მჭიდრო კავშირში მარკეტინგთან. წარმოებაში, რომელიც ტერიტორიულად დაშორებულია დიზაინ-ცენტრისგან, ესკიზების შემუშავებაზე ხშირად მუშაობენ არა მათი ავტორები, არამედ შემდეგი ბმულის სპეციალისტები. ფურნიტურის შერჩევა კონფექციონისტის მიერ ხორციელდება. და ბოლოს, მერჩნდაიზინგი არ არის სრულყოფილი, მხატვრული მომზადების პროფესიონალების გარეშე. ასეთ რგოლში მუშაობისათვის სპეციალისტისათვის აუცილებელია: მკაფიო წარმოდგენა მოდური პროცესის სტრუქტურისა და ფუნქციონირების შესახებ; ცოდნა სამრეწველო ციკლის მთელი ალგორითმისა - ზუსტად მოთავსდეს მწყობრ, რიტმულად ფუნქციონირებულ სისტემაში.

ბუნებრივია, რომ საპროექტო დიზაინის რთულმა სტრუქტურულმა კავშირებმა და განვითარების აუცილებლობამ გამოიწვია განათლების ახალი ტიპის, ახალი საგანმანათლებლო, პედაგოგიური სისტემის შექმნა, - სახელწოდებით "დიზაინერული განათლება" (Rittel 1984). დღეს დიზაინერულ განათლებაზე საუბრობენ როგორც სოციალურ-კულტურული პროექტირების მეთოდოლოგიაზე. დადგა საკითხი საკუთარი საგანმანათლებლო მეთოდოლოგიების შემუშავების შესახებ. მითუმეტეს, რომ „... ამ სახეობის სრულფასოვანი თეორია ჯერ არ არის ჩამოყალიბებული“ (Медведев 2009:110). ამიტომ არის მნიშვნელოვანი და ძალზე აქტუალური დიზაინერულ განათლებაში არსებული მდგომარეობის გააზრება და განხილვა. პროფესიული საქმიანობა ჩაითვლება შემდგარად მაშინ, როცა შეიქმნება პროფესიის კვლავწარმოების სისტემა, ე. ი. სპეციალური სასწავლო დაწესებულებები შესაბამისი დიზაინ-განათლებით.

საქართველოში ეკონომიკის გლობალიზაციამ, ახალი გლობალური კომპანიებისა და ბრენდების გაჩენამ და განვითარებამ ბევრი ახალი პროფესიის წარმოქმნა გამოიწვია, მათ შორის, ტანსაცმლის დიზაინის სფეროში. ამ დარგში განათლების მიღებაზე მზარდი მოთხოვნილებაც აღინიშნება.

თანამედროვე ქართული განათლება, ისევე როგორც მთელი ქვეყანა, აგერ უკვე ათეული წლებია, რაც რეფორმირებას განიცდის. ამ რადიკალური გარდაქმნების მამოძრავებელი ძალები არის როგორც ობიექტური (გარე), ასევე სუბიექტური (შინაგანი) ფაქტორები. საგარეო გავლენა წარმოიშვა ჩვენი ეკონომიკის დეკლარირებულ დიადობასთან და ქვეყნის პოლიტიკური

ცხოვრების დემოკრატიზაციასთან დაკავშირებით. შიდა მიზეზები კი - ეკონომიკის გამოცოცხლებისა და მსოფლიო ბაზარზე დამკვიდრების აუცილებლობის გამო.

ქართული დიზაინერული განათლების სფეროზე თანაბრად ვრცელდება მთლიანობაში განათლების სფეროში მიმდინარე პროცესები. წლების განმავლობაში გაირკვა, რომ რეფორმირების განხორციელების მრავალი გზა სპონტანური იყო, არ ჰქონდა გააზრებული გეგმა და პროგნოზები საბოლოო შედეგის მისაღწევად.

ჩვენი მსჯელობა - ეს არის მცდელობა ქართული დიზაინერული განათლების სფეროში არსებული პრობლემების აღსანიშნად და მათი აღმოფხვრის გზების მოსაძიებლად.

უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოში, შესანიშნავი გამოცდილებისა, მდიდარი შემოქმედებითი შესაძლებლობების მიუხედავად, დიზაინ-განათლების ამჟამინდელი კონფიგურაცია არ პასუხობს დღევანდელ გამოწვევებს. საგანმანათლებლო პროგრამები "მოდის" მიმართულებით კლასიფიცირდება შემდეგნაირად: *სახელმწიფო პროგრამა*, - ძირითადად, აგებულია სწავლების ტრადიციულ მიდგომაზე და სუსტად პასუხობს დიზაინერის მუშაობის დონესა და სპეციფიკას თანამედროვე პირობებში; *კერძო სტრუქტურები*, - გვთავაზობენ სხვადასხვა ხანგრძლივობის კურსებს, რომლებიც, ძირითადად, ან თეორიულ-ისტორიული ხასიათისაა, დაახლოებით, ზოგადსაგანმანათლებლო ლექციებს რომ უტოლდება, ან, უფრო მეტად, პრაქტიკულ "ხელნაკეთობებზეა" ორიენტირებულნი.

არანაირ სირთულეს არ წარმოადგენს, დავინახოთ დიდი განსხვავება ქართულსა და ევროპულ საგანმანათლებლო კონცეფციებს შორის. ამას, რა თქმა უნდა, თავის მიზეზები აქვს. დასავლეთში დღეს არსებული მოდელი ვითარდებოდა მრავალი ათეული წლის განმავლობაში. საგანმანათლებლო დაწესებულებები, რომლებიც მოდის ინდუსტრიას სპეციალისტებით ამარაგებდნენ, მიმართულნი იყვნენ მისი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებაზე. საქართველოში ყველაფერი განსხვავებულად იყო. ამიტომ, როდესაც ვამბობთ, რომ „დიზაინ-განათლება ახალ მოთხოვნებს დღეს ვერ აკმაყოფილებს“, ეს განათლებაში ხარვეზები კი არა, ეს არის იმ სისტემის თავისებურებები, რომლებიც არსებობდნენ საბაზრო ეკონომიკისა და კონკურენციის ჩამოყალიბებამდე - არ იყო თავისუფალი ბაზარი; დეფიციტის პირობებში, მხოლოდ პროდუქტის წარმოება და გემის შესრულება იყო საჭირო, პროდუქტის გასაღების პრობლემა არ იდგა დღის წესრიგში. მაგრამ დღევანდელ სიტუაციაში - მოდის ინდუსტრიისა და მცირე და საშუალო ბიზნესის ჩამოყალიბება, გასაღების ბაზრის საჭიროებები და სპეციალიზებული პროდუქციის მიწოდება, ექსკლუზიური მაღალი ხარისხის დიზაინერულ პროდუქციაზე მზარდი მოთხოვნა, ახალი ნიმუშის აღჭურვილობისა და მასალის გაჩენა - ყველაფერი ახალი ტიპის სპეციალისტის მომზადებას მოითხოვს.

უდავოა, რომ დღეს მეცნიერულ-პედაგოგიური რეალიები დიზაინ-განათლების რეფორმირების პროცესის დაჩქარებას მოითხოვს. უდავოა, რომ დღევანდელი დიზაინერული განათლება არ იძლევა ადეკვატურ პასუხს თანამედროვე გამოწვევებზე. უდავოა ისიც, რომ მოდერნიზებისა და საერთაშორისო სტანდარტებთან თანაფარდობის მიზნით ეს პროცესი უნდა წარიმართოს უახლესი მეცნიერული მიღწევებისა და ისტორიული გამოცდილების სინთეზის საფუძველზე. კერძოდ, მსოფლიოში, დიდი ხანია, გათვალისწინებულია ყველა ის თავისებურება, რომელიც ტანსაცმლის დამზადების მსოფლიო ინდუსტრიას ახასიათებს.

თანამედროვე საერთაშორისო დიზაინ-განათლების მაგალითი გვიჩვენებს, თუ როგორ შეიძლება პროფესიონალური მომზადების მიზნები და შინაარსი იცვლებოდეს დროის მოთხოვნების შესაბამისად; როგორ შეიძლება უკვე დაგროვილი გამოცდილებიდან კი არ უარყოფდე რაიმეს, არამედ, პირიქით, მდიდრდებოდე ახალი პედაგოგიური კონცეფციებით. ვფიქრობთ, ჩვენი უმაღლესი დიზაინ-განათლებისათვის, რეფორმების გზას რომ ადგას, საერთაშორისო გამოცდილების გათვალისწინება სასარგებლო იქნება. რა თქმა უნდა, სწავლების

უნივერსალური მეთოდი არ არსებობს; აუცილებელია ექსპერიმენტული ძიება და სწავლების ინოვაციური ხერხების აპრობირება.

შესაძლებელია თუ არა ამ პრობლემების გადაჭრა განათლებისა და ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის დახმარებით? ფლობს თუ არა დღეს ქართული დიზაინერული საგანმანათლებლო ინსტიტუცია ნებას, რომ მან გეზი აიღოს განახლებისაკენ, კონცეპტუალური და მხატვრული განვითარებისაკენ ან რა არის საჭირო იმისთვის, რომ ეს პრობლემები ეფექტურად გადაიჭრას? შევეცდებით, გავცეთ პასუხი ამ მეტად მნიშვნელოვან კითხვებს.

კვლევის მეთოდოლოგია

მიუხედავად საკმაოდ ბევრი გამოკვლევის არსებობისა დიზაინერული განათლების შესახებ, ვერ აღმოვაჩინეთ კონცეპტუალური ერთიანობა ამ საკითხის გაგებაში. ზოგადად დიზაინერული განათლება გაგებულია როგორც სპეციალური პედაგოგიური დარგი, რომელიც საშუალებას იძლევა განავრცოს საპროექტო დიზაინის მეთოდები და საშუალებები განათლების ყველა საფეხურზე. ეს ნიშნავს, რომ დიზაინი აღწევს განათლების სფეროში, როგორც ახალი მსოფლმხედველობის ფორმირების პრინციპი, რაც, თავის მხრივ, მოითხოვს ახალი თეორიული იდეების, მეთოდოლოგიური მიდგომების ძიებას ახალი საგანმანათლებლო სივრცის მშენებლობის პროცესში.

ჩვენს ნაშრომში შევეცადეთ წარმოგვედგინა კომპლექსური მიდგომის მცდელობა, რომელმაც მოგვცა საშუალება, ჩაგვეტარებინა ზემოაღნიშნული ასპექტების ანალიზი მათ ერთიანობაში. სტატიაში გამოყენებულია თეორიული და ემპირიული კვლევების მეთოდების ნაკრები. თეორიული მეთოდები: ინფორმაციის ანალიზი და სინთეზი დიზაინერული განათლების პრობლემების შესახებ; სტრუქტურული და ფუნქციონალური მოდელირების მეთოდი, რაც აუცილებელია დიზაინერული განათლების სისტემის კონცეპტუალური მოდელის შესაქმნელად; შედარებითი ანალიზის მეთოდი, რომელმაც მოგვცა საშუალებას გამოვავლინოთ დიზაინერული განათლების დინამიკა დროში, ადეკვატურად ავსახოთ საბჭოთა და პოსტსაბჭოთა მოდის სპეციფიკური გამოვლინებები; ანალიზის აღწერითი და განმარტებითი მეთოდები (აღწერა, განზოგადება, სისტემატიზაცია). ემპირიული მეთოდები: დიზაინერების პროფესიული მომზადების გამოცდილების ანალიზი და განზოგადება და დიზაინის განათლების ორგანიზება, პედაგოგიური დაკვირვება; სოციალურ-კულტურული მიდგომა, რომელიც გულისხმობს, რომ დიზაინერული განათლება ვითარდება საზოგადოების სოციალურ-კულტურული დინამიკის და საკუთარი იმანენტური ფაქტორების გავლენით. ამ გაგებით იგი წარმოადგენს დიზაინის დინამიურობის ემპირიულ ბაზას და ინდიკატორს. ამ მიდგომამ მოგვცა შესაძლებლობა, განგვეხილა დიზაინერული განათლება, როგორც ახალი სოციალურ-კულტურული ფორმების დანერგვის საშუალება და მათდამი ადამიანის ადაპტაცია ცვალებად სამყაროში.

კვლევის შედეგები

ქართულ Fashion-განათლებაში მწვავედ დგას კითხვა: რამდენად წარმატებული და კონკურენტუნარიანები ვიქნებით არჩეულ სარბიელზე? რის გაკეთებას შევძლებთ? თუმცა პოსტსაბჭოთა ქართულ დიზაინ-განათლებაში აქცენტი კვლავ ფიქსირებად მეთოდებზე და

წესებზე. სამწუხაროდ, საგანმანათლებლო სისტემასა და ახალ პირობებში პროფესიის არსებობის ფორმას შორის აშკარა დისბალანსია. კრეატიული განათლების კლასიკური პროგრამა უმაღლეს სასწავლებელში უზრუნველყოფს ცოდნის ფართო სპექტრს და უნივერსალური ხასიათისაა, მაგრამ იგი არ ითვალისწინებს განვითარებადი ინდუსტრიის მოთხოვნილებათა სწრაფ ცვალებადობას. სტუდენტებს სწავლების პროცესში მომავალი პროფესიის შესახებ, რა თქმა უნდა, ეძლევათ განსაზღვრული ცოდნა, მაგრამ განათლების სახელმწიფო სტანდარტების ჩარჩოში არ არის გათვალისწინებული თანამედროვე ტანსაცმლის წარმოების სეზონური ხასიათი, მისი დინამიზმი და არასტაბილურობა. აქედან წარმოიქმნება უმაღლესი სკოლის საგანმანათლებლო მიზნებსა და მოდის ბაზრის მოთხოვნებს შორის არსებული შეუსაბამობა. შედეგად, მიუხედავად საინფორმაციო და კულტურული ნაკადების ღიაობის პოზიტიური ტენდენციებისა, კურსდამთავრებულები არ არიან მარკეტინგზე ორიენტირებულნი. ანუ, დღევანდელ კონტექსტში პროფესიული გამოწვევებისთვის ახალგაზრდა სპეციალისტები არ არიან მზად. დღეს უკვე აღარავინ ეწინააღმდეგება მოსაზრებას, რომ პოსტსაბჭოთა საქართველოში დიზაინერული განათლება მსოფლიო ტენდენციებს გარკვეულწილად ჩამორჩება.

ამდენად, დღეს ცალსახად აღიარებულია, რომ სტუდენტთა დიზაინერული მომზადება უკვე აღარ შეესაბამება ცვლილებათა დინამიკას. საკითხი, თუ რა მიმართულებით განვითარდება უახლოეს მომავალში ქართული დიზაინ- განათლება საქართველოში წამოიჭრა მთელი სიმწვავით. განსაკუთრებულად აქტუალური ხდება ქართველ დიზაინერთა მომზადების მიზნებისა და შინაარსის გადახედვის პრობლემა საერთაშორისო დიზაინერული უმაღლესი სკოლის მოდერნიზების სიღრმისეულ პროცესებთან შესაბამისობაში. ცალსახაა, რომ აუცილებელია დიზაინ-განათლების განახლება, ახალი კონცეფციის სისტემური და გეგმაზომიერი შემუშავების დაწყება, რომელიც დააკმაყოფილებს დროის მოთხოვნებსა და კურსდამთავრებულის მოთხოვნადობას შრომის ბაზარზე.

ჩვენი აზრით, დასავლეთის საგანმანათლებლო პროცესის მდიდარი გამოცდილების გათვალისწინებით, საქართველოში დიზაინ-განათლების პრობლემების გადაჭრისათვის აუცილებელია განათლების განვითარების ძირითადი მიმართულებების განსაზღვრა; მიზანშეწონილია კონცეპტუალური მიდგომის გამოყენება; ერთიანი საგანმანათლებლო სისტემის დივერსიფიკაცია ქართულ განათლებასა და ეკონომიკაში მიმდინარე მოდერნიზაციის პროცესების კონტექსტში; თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენება, განათლების დაკავშირება მოდურ პრაქტიკასთან; საჭიროა განათლების ისეთ ფორმაზე გადასვლა, რომელიც ემყარება თანამედროვე ეკონომიკურ, სამრეწველო, ტექნოლოგიურ და ესთეტიკურ ცოდნას, პრობლემებსა და სიტუაციებს, რომლებიც ადეკვატურია თანამედროვე გამოწვევებისთვის. ანუ, გამორჩეული ფანტაზიის, შემოქმედებითი პოტენციალისა და გარე სამყაროზე თანამედროვე ხედვის გარდა, დიზაინერი უნდა ერკვეოდეს თანამედროვე საზოგადოების მოთხოვნათა კანონზომიერებაში.

ახალგაზრდა დიზაინერმა იდეოლოგიის დონეზე უნდა გაიაზროს, რომ მოდა იგივე ბიზნესია (Rittel 1984). მან უნდა მუდმივად აღიმაღლოს პროფესიული დონე. ეს ყოველივე, სპეციალობის დაუფლების გარდა, უპირველესად წარმოების, მარკეტინგის, გაყიდვების, ლოჯისტიკის,

წარმოების პროცესების აგების, ბრენდის ჩარჩოში მათი გაერთიანების, ბიზნესის მართვის ეფექტური და თანამედროვე გადაწყვეტილებების გამოყენებისა და შემოქმედებითი პროცესის მხარდაჭერის უნარებს წარმოადგენს.

ახალ ეკონომიკურ ვითარებაში, როდესაც მოდის ინდუსტრიის ფორმირება მიმდინარეობს, მოდის ბაზარს დასჭირდება საქმიანი, ინოვაციური ფორმაციის დიზაინერ-პროფესიონალები, რომლებსაც შეუძლიათ გაითვალისწინონ კონიუნქტურის ფაქტორი, უზრუნველყონ მუშაობის წარმართვა საწყისი იდეებიდან დაწყებული პროდუქციის უტილიზაციამდე, ასევე - შედეგების პროგნოზირება. რა თქმა უნდა, აუცილებელია კონსტრუქციულად თანამშრომლობის უნარი სამომხმარებლო ბაზართან დაკავშირებულ ყველა სპეციალისტთან (ტექნოლოგებთან, ფინანსისტებთან, მენეჯერებთან, მარკეტოლოგებთან, ხარისხის ექსპერტებთან და სხვ.). დიზაინერებმა ასევე უნდა იცოდნენ კონკურენტების საქმიანობის შეფასება, ბიზნესის წარმართვა საქართველოშიცა და საზღვარგარეთ. დღეს დიზაინერები ვალდებული არიან რამდენიმე ნაბიჯით უსწრებდნენ დროს, ვინაიდან ადამიანთა ახალი ტიპი, ცხოვრების ახალი სტილი, ახალი აზროვნება ჩნდება ...

ამ მოთხოვნებიდან გამომდინარე, საგანმანათლებლო სისტემამ თავად უნდა გამოიმუშაოს დამოკიდებულება წარმოებულ ობიექტზე როგორც საბაზრო პროდუქტზე. შესაბამისად, სასწავლო გეგმა უნდა შეიცავდეს ბიზნეს დისციპლინების ერთობლიობას, დაწყებული მარკეტინგიდან, დამთავრებული მერჩენდაიზინგით, ასორტიმენტის შემუშავებით, კოლექციის წარმოებითა და მეწარმეობის საფუძვლებითაც კი, პიარის ცოდნით და ა.შ., ანუ დიზაინერებმა ეს ყველაფერი უნდა იცოდნენ თუნდაც იმიტომ, რომ დაიცვან თავიანთი პროფესიული პოზიცია და წარმატებული კარიერა ააგონ. მართალია, XX საუკუნის ბევრ დიდ დიზაინერს არ ჰქონდა სპეციალური განათლება, მაგრამ სტატისტიკა გვიჩვენებს, რომ ჩვენს დროში სპეციალური მომზადების გარეშე ამ სფეროში წარმატების მიღწევა ძალიან რთულია. დიზაინერი არასოდეს იქნება წარმატებული, თუ მას არ ექნება წარმოდგენა თანამედროვე სამყაროში Fashion-ბიზნესის სპეციფიკური ფუნქციონირების შესახებ. და თუ თანამედროვე დიზაინერისათვის აუცილებელია ბიზნეს-აზროვნება, მოდის ინდუსტრიის სირთულეების გააზრება. ეს ნიშნავს, რომ საქართველოში უნდა ჩამოყალიბდეს საკუთარი ძლიერი მოდის ინდუსტრია, რომელიც მოიცავს ყველა სფეროს: განათლებას, წარმოებას, გაყიდვების არხებს და ა.შ., ანუ, ისეთი ინდუსტრია, რომელიც თავად განსაზღვრავს და დააწესებს პროფესიულ მოთხოვნებს დაქირავებული სპეციალისტების ხარისხის მიმართებაში.

ამდენად, დღეისათვის უნდა შემუშავდეს კვალიფიკაციების ნაციონალური სტრუქტურები, რომლებიც შესაბამისობაში იქნება უმაღლესი განათლების საერთაშორისო სივრცის კვალიფიკაციების ძირითად სტრუქტურასთან. მნიშვნელოვანია ასევე გვახსოვდეს, რომ თანამედროვე ეკონომიკური სიტუაცია განსაზღვრავს მოდელიორის სპეციალობას. დღეს, ცვალებადი სტილების პირობებში, არ არის საკმარისი, იყო მოდელიორი. სწორედ აქედან გამომდინარეობს ახალი მოთხოვნები სპეციალისტთა მომზადებისადმი. ამიტომ მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ტანსაცმლის დიზაინის მიმართულების მხატვრული და

ტექნიკური დისციპლინების შინაარსი და ფორმა პასუხობდეს საერთაშორისო საგანმანათლებლო სტანდარტებს.

ამდენად, ქართველი დიზაინერებისადმი მოთხოვნები იზრდება და იცვლება ბევრად უფრო სწრაფად, ვიდრე განათლების სისტემას შეუძლია გაითვალისწინოს.

როდესაც ამ კონტექსტში ვსაუბრობთ, კერძოდ, ქართული დიზაინ-განათლებაზე, არ შეიძლება არ ვთქვათ, რომ იმ რთულ სიტუაციაშიც კი, რომელშიც ზოგადად ქართული განათლება აღმოჩნდა, თსსა-ს მოდის დიზაინის მიმართულება, რომლის ხელმძღვანელიც გახლავთ ამ სტატიის ავტორი, საერთაშორისო განათლების შესწავლის განუწყვეტელი რეჟიმშია; ჩვენ ვამყარებთ საერთაშორისო კომუნიკაციებს, ვმუშაობთ ახალ პროგრამებსა და ლექციათა კურსებზე; ვაწარმოებთ შემოქმედებით საგანმანათლებლო ადგილობრივ და საერთაშორისო პროექტებს; ძალიან საინტერესო და შედეგიანია სასწავლო პროცესში პროექტ „ალტერნატიული დისკურსის“ ჩარჩოში კოლაბორაცია ქართული მოდის ბიზნესის წარმატებულ დიზაინერებთან, რომელიც ორიენტირებულია დიზაინერების მომზადების შესაბამისობაზე დღევანდელი მოდის ბაზრის საჭიროებებზე. ვფიქრობთ, რომ ამ სტრატეგიის საქმის ცოდნით განხორციელება ხელს შეუწყობს ქართულ დიზაინ-განათლებას, ღირსეული ადგილი დაიკავოს საერთაშორისო საგანმანათლებლო სივრცეში.

ამ მხრივ, გარკვეულ ინტერესს წარმოადგენენ ჩვენს მიერ შემუშავებული დიზაინის სწავლების პირველი კონცეფცია პოსტსაბჭოთა საქართველოში (2012) (კონცეფცია ჯერ-ჯერობით ერთადერთია ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში); საავტორო სასწავლო საბაკალავრო პროგრამები, სამაგისტრო და სადოქტორო პროგრამები, რომელთა ნაწილი აპრობირებულია შესაბამის სპეციალობებზე. მაგალითად, ინტეგრირებული სასწავლო დისციპლინა „ვიზუალური მერჩენდაიზინგი“ (2007). ამ კურსს საფუძვლად უდევს უცხოელ მეცნიერთა ნამუშევრები, უცხოურ მაღაზიათა ქსელებისა და შემკვეთების გამოცდილება. დღეისათვის იგი ერთადერთია საქართველოში და 2017-2018 სასწავლო წლიდან ისწავლება მოდის დიზაინის მიმართულების მაგისტრატურაში (თსსა). სასწავლო კურსი „ვიზუალური მერჩენდაიზინგი“ ეხმარება სტუდენტს შეიძინოს ცოდნა არა მხოლოდ ქართული, არამედ საერთაშორისო ბაზრის მიმართულებითაც. სასწავლო პროგრამებსა და დისციპლინებზე შემუშავების პროცესში ჩვენ ვეყრდნობოდით იმ ქვეყნების საერთაშორისო გამოცდილებას, რომლებშიც დიზაინერულმა, შემოქმედებითმა განათლებამ მიაღწია გარკვეულ წარმატებებს.

დისტანციური სწავლების შესახებ დაწყებული კამათის ფონზე, პირადი გამოცდილებიდან გამომდინარე შეგვიძლია ვთქვათ, რომ გარდა სააუდიტორიო საათებისა, ჩვენთვის ერთ-ერთი სამოქმედო ეფექტური ინსტრუმენტი ასევე დისტანციური სწავლებაა. ამ მიდგომით 24/7 რეჟიმში წვდომა გვაქვს, სანამ სტუდენტური მზა პროდუქტი დაიდება. სტუდენტს აქვს საშუალება პრეზენტაციის, ვიდეოების, ჩათის სახით დაგვიკავშირდეს იმდენჯერ, რამდენჯერაც დასჭირდება მის სამუშაოს. სტუდენტი თავისუფლია საკუთარ სამუშაოებში. აქვს პრიორიტეტი იყოს თვითმამიძებელი, დამოუკიდებლად განახორციელოს და დაგეგმოს სამუშაოები, პირადად გადაწყვიტოს პრობლემები, მოიძიოს გამოსავალი. იგი იკვლევს, ხდება მეტად აქტიური და თვითდაჯერებული, როგორც წესი მეტს მუშაობს და უფრო პასუხისმგებლად აკონტროლებს თავის სამუშაოს. სააუდიტორიო საათები ამ ფუფუნებისთვის ამდენ დროს არ ტოვებს (ახალი

ინფორმაციები უწყვეტია, დრო აჩქარებული). პედაგოგის როლი, როგორც საკუთარი ინფორმაციის გადამცემი იცვლება და გადადის ტიტუტორის პოზიციაზე. რა თქმა

უნდა, ზოგიერთ ლექტორს ონლაინ ურთიერთობა გარკვეულ უხერხულობას უქმნის, მაგრამ, ვფიქრობ, დღევანდელი მოცემულობის გათვალისწინებით, ლექტორმა ეს გარემოება როგორც წესი, ისე უნდა მიიღოს.

უდავოა, დიზაინ-განათლების პრობლემების გადაჭრა რთული და ხნაგრძლივი პროცესია, მაგრამ ჩვენ გზების მუდმივ ძიებაში ვართ.

ამ შემთხვევაში წარმოგიდგენთ ქართული დიზაინის სწავლების ჩვენს ხედვას, გააზრებულს ქართული სპეციფიკის თვალთახედვით, საკუთარ გამოცდილებაზე დაყრდნობით (2012). კონცეფცია შემუშავებულია ამერიკული და ევროპული თეორიული და პრაქტიკული გამოცდილების განზოგადების საფუძველზე, რომელიც საფუძვლად დაედო ახალი საერთაშორისო დიზაინის სკოლების ფორმირებას. ჩვენი საგანმანათლებლო კონცეფცია დიზაინერული განათლების ჰუმანიზაციასა და ჰუმანიტარიზაციას გვთავაზობს. ზოგადად, განათლების ჰუმანიზაცია - სტუდენტებისათვის პირობების შექმნის პროცესია, რათა მათ გააუადვილდეთ თვითრეალიზაცია, თვითგამორკვევა, სასწავლო პროცესში შემოქმედებითი პოტენციალის გააქტიურება, ღირებულებებისა და ზნეობრივი თვისებების ჩამოყალიბება და ა.შ. განათლების ჰუმანიტარიზაცია კი, განსაკუთრებით დიზაინერულის, გულისხმობს ჰუმანიტარული დისციპლინების ჩამონათვალის გაფართოებას, სასწავლო პროცესში მათი შინაარსის ინტეგრირების გაღრმავებას. ეს ორივე პროცესი იგივეობრივია, ავსებენ ერთმანეთს და ურთიერთკავშირში განიხილება.

ბუნებრივია, სასწავლო დისციპლინების თეორიული დონის ამალეებასთან ერთად აუცილებლად იგულისხმება სტუდენტებში სპეციფიკური დიზაინერული აზროვნების განვითარება, გადასვლა პრობლემურ სწავლებაზე და ა.შ. ასევე, დღეს არავინ ეჭვობს, რომ ეს პროცესი უნდა ეყრდნობოდეს უმაღლესი განათლების ინდუსტრიასთან ურთიერთქმედებას. თუმცა, აქ ჩნდება პრობლემა - ფაქტია, რომ დიზაინ-განათლება საქართველოში პრაქტიკულად სრულიად იზოლირებულია ინდუსტრიისგან, რადგან ინდუსტრია საქართველოში არ არსებობს. რეალური პრაქტიკული ეკონომიკური სიტუაცია ხელს უშლის „ინდუსტრიული დიზაინის“, როგორც პროფესიის, არსში ჩაწვდომის პროცესს. მაგრამ ინდუსტრიის განვითარება უკვე ძალას იკრეფს. ამიტომ, აუცილებელია განათლების განახლების ისეთი პარადიგმის გამომუშავება, რომელიც ყოველმხრივ ასახავს თანამედროვე საქართველოს აქტუალურ ამოცანათა თავისებურებებს. უეჭველია, ერთ-ერთი უმთავრესი ამოცანაა - უმოკლეს ვადებში და სწარაფად განხორციელდეს ქვეყნის სოციალურ - ეკონომიკური და მხატვრული განვითარების კურსი ნაციონალური პრიორიტეტების გათვალისწინებით.

თანამედროვე პირობებში კოსტიუმის დიზაინერები არიან მხატვრულად და თეორიულად მომზადებულნი კოსტიუმის კომპოზიციაში, მატერიალური კულტურისა და ესთეტიკის ისტორიის სფეროში, ფლობენ კოსტიუმის კონსტრუირებისა და დამზადების ტექნოლოგიებს. მაგრამ, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, პროექტი ვერ უპასუხებს დღევანდელ კრიტერიუმებს, თუ

დიზაინერმა არ იცის ეკონომიკის, სოციოლოგიის, ფსიქოლოგიის, ერგონომიკის, თანამედროვე ტექნოლოგიების საფუძვლები. ასევე, დიზაინერული კადრების მომზადების თანამედროვე რეალები მოითხოვენ პროგრამაში ღრმა პრაქტიკული მომზადების, საწარმოო პრაქტიკის, კონკრეტული პროექტების შემუშავების, პროექტული კვლევების ჩართვას. აუცილებელია ორიენტაცია ინდუსტრიის ინტერესებზე, საზოგადოების,

კულტურის მოთხოვნილებებზე. ამიტომ მნიშვნელოვანია, რომ საპროექტო საქმიანობის პროცესში სხვადასხვა სფეროს სპეციალისტებთან მუშაობისას დიზაინერმა იცოდეს პროფესიული ენის საფუძვლები და ღია იყოს ცვლილებებისთვის.

ყოველივე ზემოთქმული მიგვანიშნებს, რომ სპეციალისტთა მომზადების ამ ეტაპზე საჭიროა დიზაინერული განათლების უტილიტარული შემადგენელის გაძლიერება. ამის უზრუნველყოფა, ჩვენი აზრით, შეიძლება მხოლოდ პრაქტიკული საპროექტო საქმიანობის გაზრდის ხარჯზე. აღნიშნული მიდგომა პასუხობს საერთაშორისო დიზაინ-სწავლების ერთ-ერთ მთავარ პრინციპს - ორიენტაციას არა იმდენად ცოდნის გადაცემაზე, რომელიც მუდმივად ძველდება, არამედ, საბაზო კომპეტენციების ათვისებაზე. ეს მიდგომა შემდგომში აუცილებლად იძლევა ცოდნის დამოუკიდებლად ათვისების საშუალებას. შესაბამისად, უნდა გაიზარდოს საწარმოო პრაქტიკის მოცულობა, მაგრამ აქ მთელი რიგი ობიექტური და სუბიექტური მიზეზი იკვეთება. ქართულ რეალობაში სამკერვალო მრეწველობის საწარმოები, როგორც წესი, კერძო მფლობელების ხელშია. მესაკუთრეები მაინცდამაინც არ არიან დაინტერესებულნი მუშობაში გამოუცდელ სტუდენტთა პრაქტიკაზე აყვანით; ამიტომ სწავლების ასეთი ფორმის ორგანიზაციისათვის მიზანშეწონილია სასწავლო დაწესებულების ბაზაზე მცირე საწარმოს, ერთგვარი პატარა მოქმედი ექსპერიმენტული სახელოსნოს ორგანიზება, რომელიც მუდმივად იქნება დაკავებული კომერციული საქმიანობით. მაგალითად, შეასრულებდა მოსახლეობისა და სხვა ორგანიზაციების დაკვეთებს. მსგავსი პრობლემები გვხვდება საზღვარგარეთის დიზაინ-განათლებაშიც. ამის შესახებ თავის სტატიაში (Norman 1988) აღნიშნავს დონ ნორმანი (Don Norman), კალიფორნიისა და სან დიეგოს უნივერსიტეტების საპატიო პროფესორი კოგნიტური მეცნიერების სფეროში, დიზაინური კომპეტენციების ჩრდილო-დსავლეთის უნივერსიტეტის კომპიუტერულ მეცნიერებათა პროფესორი.

ასევე, ჩვენი ღრმა რწმენით, განათლების განვითარების მიმდინარე ეტაპზე ქვეყანაში სასწავლო პროცესის სოციალურ-საწარმოო პრაქტიკასთან დაახლოება ვერ განხორციელდება ვიწრო უწყებრივი პოზიციებიდან (მხოლოდ უმაღლესი განათლების სამინისტროს სისტემის ან მხოლოდ დიზაინის პრაქტიკის ფარგლებში, მით უმეტეს, უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებისა). აუცილებელია დაინტერესებული ბიზნესის აქტიური მონაწილეობა ამ პროცესებში. არსებულ პრობლემებთან მიდგომა უნდა განხორციელდეს ყველა დაინტერესებული მხარის საქმიანობის მჭიდრო კოოპერაციის საფუძველზე ყველა არსებული ძალების მიზიდვით. როგორც უცხოური პრაქტიკა გვიჩვენებს, ეს მეთოდი აღმოჩნდა ძალიან ნაყოფიერი და სიცოცხლისუნარიანი.

საჭიროა აღვნიშნოთ, რომ მოჭარბებულმა ცვლილებათა სიჩქარემ გამოუსადეგი გახადა აუდიტორიაში პედაგოგის პიროვნება ფიქსირებადი მოვალეობებით. ასეთ პედაგოგს არც თუ ისე

შორეულ წარსულში აღმოჩენად აღიქვამდა საზოგადოება. დღეს პედაგოგის როლი ფართოვდება. წარმოიშვა მოთხოვნა ექსპერიმენტატორ პიროვნებაზე, რომელიც ამუშავებს და ნერგავს საპროექტო მეთოდებს, ემუშავებს სწავლების ახალ ფორმებს, დემონსტრირებს მსოფლიო პროცესების თანამედროვე გაგებას.

ასევე, ჩვენი აზრით, აუცილებელია მოკლევადიანი კურსების ჩატარება პედაგოგთათვის, ვინც კარგად არ ფლობს საინფორმაციო-საკომუნიკაციო საგანმანათლებლო ტექნოლოგიებს.

ბუნებრივია, ასეთი კურსები უნდა ტარდებოდეს იმ დაწესებულების ხარჯზე, სადაც პედაგოგი მუშაობს.

ყოველივე ამის გათვალისწინებით, არ უნდა დავივიწყოთ, რომ დიზაინ-განათლებაში რეფორმების მთავარი დამკვეთი და მოქმედი პირია სტუდენტი. ტოტალიტარული სისტემის ინერციულობის დამკვრეა მხოლოდ დიზაინერ-პედაგოგთა ძალისხმევით სტუდენტთა აქტიური ძალისხმევის გარეშე არარეალურია (საინტერესოა, რომ დასავლურ პრაქტიკაში პედაგოგთა და სტუდენტთა ასეთ ტანდემს ეწოდება „ნდობის სისტემა“).

მსჯელობისას, ჩვენ ვითვალისწინებთ, რომ თანამედროვე დიზაინი ძალიან ფართო ინტერდისციპლინარული სფეროა. ამიტომ, დიზაინის მიმართულებაზე სტუდენტთა მრავალმხრივი მომზადება ითვალისწინებს ახალი სასწავლო კურსების შექმნას, რომლებმაც უნდა ასახონ ბევრი სხვადასხვა, მაგრამ ერთმანეთის შემავსებელი ცოდნის სფეროები. ამ სპეციფიკიდან გამომდინარე, სამეცნიერო-შემოქმედებითი კვლევის მეთოდების დაუფლება უნდა გახდეს აუცილებელი ელემენტი მომავალი დიზაინერ-სპეციალისტის თანამედროვე პროფესიულ განათლებაში. განათლების ხარისხი და დონე იქმნება და განისაზღვრება დამოუკიდებელი სამეცნიერო-შემოქმედებითი საქმიანობით. კვლევით საქმიანობაში უნდა შეეხონ მნიშვნელოვან საზოგადოებრივ-ესთეტიკურ პრობლემებს მათი შემდგომი შემოქმედებითი გადაწყვეტით. ამასთან თეორიული ნაწილის გადმოცემა უნდა შეესაბამებოდეს თანამედროვე თეორიის ენის ნორმებს.

რა თქმა უნდა, დიზაინ-განათლების განხილვა რთული და ხანგრძლივი პროცესია. მაგრამ, ჩვენ შევეცადეთ წამოგვეჭრა არსებული ძალზე მტკიცეული პრობლემები და მოგვეძია მათი გადაჭრის გზები.

და ბოლოს დავამატებთ, რომ სპეციალისტ-დიზაინერთა პროფესიული საქმიანობა თანამედროვე სამყაროში ითვლება არა ხელობად, არამედ ინტელექტუალურ პროცესად, რომელსაც საფუძვლად უდევს მჭიდროდ გადაჯაჭვული თეორიული დისციპლინები, კვლევითი საქმიანობა და პრაქტიკული უნარ-ჩვევები.

დასკვნები და რეკომენდაციები

ამრიგად, არსებული ვითარება ცხადყოფს, რომ აუცილებელია სამამულო უმაღლესი სკოლის გამოცდილების კრიტიკული გააზრება და პრინციპული ცვლილებები. საჭიროა ქართული უმაღლესი სკოლის სისტემის მიერ საერთაშორისო საგანმანათლებლო გამოცდილების შესწავლა. ეს უეჭველად ხელს შეუწყობს ამ ცოდნის კონსტრუქციული ნაწილის შეთვისებას საკუთარი

საგანმანათლებლო ამოცანების ეფექტიანი გადაჭრისათვის; გააადვილებს ოპტიმიზაციის თანამედროვე და ეფექტური მიდგომების შეიმუშავებას. მით უმეტეს, მასტრიხტის ხელშეკრულების თანახმად (1992), ერთიანი ევროპის ჩამოყალიბების პირობებში, ცალკეული ქვეყნის შიგნით, განათლების სისტემებს საკუთარი ტრადიციებისა და სპეციფიკის შენარჩუნების ხელშეუვალი უფლება ეძლევათ. ჩვენში არ იწვევს ეჭვს, რომ ეროვნული უმაღლესი სკოლის ჩამოყალიბების პროცესში მიღებული გამოცდილების გამოყენება იძლევა საშუალებას, შენარჩუნდეს საუკეთესო ეროვნული ტრადიციები, აგრეთვე გამოირიცხოს შეცდომები, რომლებიც ჩნდება აუცხოური სისტემების ნაჩქარევი კოპირებისა და წინასწარ აკვიატებული ცალმხვრივობის მიზეზით.

დასავლეთის საგანმანათლებლო პროცესის მდიდარი გამოცდილების გათვალისწინებით, საქართველოში დიზაინ-განათლების პრობლემების გადაჭრისათვის მიზანშეწონილია კონცეპტუალური მიდგომის გამოყენება; ერთიანი საგანმანათლებლო სისტემის დივერსიფიკაცია ქართულ განათლებასა და ეკონომიკაში მიმდინარე მოდერნიზაციის პროცესების კონტექსტში; თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენება, განათლების დაკავშირება მოდურ პრაქტიკასთან; საჭიროა განათლების ისეთ ფორმაზე გადასვლა, რომელიც ემყარება თანამედროვე ეკონომიკურ, სამრეწველო, ტექნოლოგიურ და ესთეტიკურ ცოდნას, პრობლემებსა და სიტუაციებს, რომლებიც ადეკვატურია თანამედროვე გამოწვევებისთვის.

ჩვენი პედაგოგიური გამოცდილება უფლებას გვაძლევს, ჩამოვყალიბოთ დიზაინ-განათლების მოდერნიზაციის რიგი წინაპირობებისა. ესენია: 1. სასწავლო პროცესში დამკველბული ობიექტური მეთოდის უარყოფა და გადასვლა პიროვნულ, სუბიექტურ გამოცდილებასა და შემოქმედებით ინტუიციასზე; 2. სასწავლო პროცესში შემოქმედებითი ლიდერების ჩართვა, რომელთაც აქტიური პროფესიული პოზიცია უკავია; 3. საავტორო პედაგოგიური ძიებებისათვის ხელის შეწყობის რეჟიმის შექმნა; ფართო სპექტრის პროექტებისა და პროგრამების აპრობირება და გამჭვირვალობა, ინოვაციური სივრცის შექმნა; 4. სასწავლო პროცესის გარდაქმნა უახლესი კომპიუტერული ტექნოლოგიების საფუძველზე; დიზაინ-სწავლების ახალი, დინამიკური სტილის, ახალი პედაგოგიური კულტურის ჩამოყალიბება; 5. სტუდენტთა პირადი აქტიურობის სტიმულირება, თვითსწავლის, დამოუკიდებელი ძიებების ნიჭის განვითარება; 6. ქართული განათლების მიერთება მსოფლიო დიზაინ-პედაგოგიკის განვითარების პროცესს; 7. ჩართვა საერთაშორისო სასწავლო-საგანმანათლებლო პროექტებსა და პროგრამებში; 8. ვიზუალური კულტურის მომიჯნავე დარგებთან აქტიური ურთიერთმოქმედება; 9. ინტეგრაცია ზოგადკუმანიტარული საგანმანათლებლო პროექტებთან და პროგრამებთან.

უდავოა, რომ თეორიები, როგორც ობიექტური სამყაროს ანარეკლი ადამიანის ცნობიერებაში, იცვლებიან ამ სამყაროს ცვლილებებთან ერთად. ცხოვრების გამოცდილება იწვევს ახალ განზოგადებას, ავლენს ახალ კანონზომიერებებს, კავშირებს და ურთიერთობებს. წინა თეორიული დებულებები შეიძლება დაზუსტდეს და ახლით შეიცვალოს. მაგრამ ამავე დროს ახალ თეორიებში, ჩვენი აზრით, უნდა აისახოს ეტაპობრივი განვითარება. დადებითი გამოცდილება,

(თუნდაც, შედარებითი), რომელიც არსებობს ძველ თეორიებში, არ უნდა გაქრეს უკვალოდ. ამაშია თეორიისადმი მიდგომის ისტორიულობა.

ჩვენს მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებები სულაც არ გულისხმობს, რომ ჩვენ მივაგენით დიზაინ-განათლების გადარჩენის უტყუარ და ამომწურავ ხერხებს. მაგრამ, მიგვაჩნია, რომ აქ წამოჭრილი პრობლემები ძალზე მტკივნეულია საზოგადოებისათვის და წარმოადგენს უდავო აუცილებლობას, რათა ამ პრობლემებზე საჯარო და პრინციპული მსჯელობა დაიწყოს.

ბიბლიოგრაფია

1. Norman, D. A. (2010). Why design education must change, Core 77, nov 26
2. H.Rittel (1984).Second-Generation Design Methods. Developments in Design Methodology, ed. by N. Cross., N.Y.
3. Thoring, K., Müller R.M. (2011). Understanding design thinking. International conference on engineering and product design education, 8, 9 September, City University, London, UK
4. Ковешникова, Н. (2010) Из опыта профессиональной подготовки дизайнеров в США, Высшее образование сегодня, № 6
5. Медведев, В. (2009). Учебное пособие, СПб.
6. Устинов, А. (1994). Дизайнерское образование в США . Дизайн в высшей школе. М.
7. Цицишвили, Э. (1985). Художественная промышленность и народные ремесла в Грузии конца XIX- первой половины XX века (творческая и учебно-педагогическая практика